

‘Kennnis gaat boven

geloof’

Rudy Kousbroek (79)

publiceerde onlangs

het boek ‘Mede-

reizigers’, over zijn

liefde voor dieren.

Volgende maand

verschijnt zijn

briefwisseling met

W.F. Hermans.

„Verdriet is wennen

aan het ondraaglijke.”

Pieter Kottman

—

—

—

theorie, diergedrag, de (verderfelijke) invloed van religie, filosofie (vooral Wittgenstein). Ondanks alle omzichtigheid barst in 1967 een eerste conflict los, over een ongepubliceerd gebleen artikelkje van Kousbroek, waarin hij het opneemt voor Hermans. Naar het oordeel van de laatste heeft Kousbroek te weinig mocite gedaan om het in druk te laten verschijnen. De correspondentie eindigt met een tweede, veel grotere conflict over F. Weinreb (1910-1988), een joodse hulpverlener en schrijver die gecollaboreerd had met de Duitsers en wiens integriteit in de jaren zestig en zeventig inzet was van een heftige controverse onder Nederlandse intellectuelen. Kousbroek verdedigde Weinrebs visie dat goed en kwaad niet altijd duidelijk te onderscheiden zijn tijdens een bezetting, Hermans ontpopte zich juist tor één van de voornaamste aanklagers van de man.

Maar midden jaren zestig is alles nog pais en vree en zijn bijvoorbeeld auto’s nog een geliefd thema van beide correspondenten: op elke pagina wordt wel een Healy 3000, een Lotus, Chevrolet, Lancia of Amilcar aangeprezen dan wel van uitvoerig commentaar, vooral over te halen snelheden, voorzien. Op 18 mei 1966 schrijft Kousbroek: „De Citroën intussen liep voorbeeldig, ik ben die hele trip maar één keer door iemand ingehaald, door de fatale DS 19. Maar voor je me gelukwenst moet ik er nog wel even bij vertellen dat tijdens het verblijf in Holland een kleptosterstang brak (-)“ De alinea erna gaat het al weer over ‘werkelijk uitzonderlijke stereodia’s uit de Eerste Wereldoorlog, benevens een kijktostel en een camera, van het zelfde type als je me eens liet zien, maar, als ik me goed herinner, met minder goede en niet instelbare lenzen”.

Een beetje als jongetjes. „Helemaal! Zoals nu adolescenten met hun scooters. Het is ongetwijfeld dezelfde *drive*, hetzelfde mechanisme. Antiquiteit en prestaties, daar ging het ons om. En exclusiviteit. In 1965 was een moderne auto tot niet veel in staat: als je er één uit 1925 had, dan vloog je alles voorbij. Die auto’s waren veel beter en je kocht ze voor een kraats. Het was een gulden tijd voor liefhebbers zoals wij. Hetzelfde plezier beleefden we aan camera’s en typemachines.”

De gesprekken met Rudy Kousbroek heb- ben plaats tussen eind januari en eind maart. Hij is steeds één en al geduld en welwillendheid, geen moment laat hij merken dat de omstandigheden zwaar zijn. Zijn oudste dochter, Hepzibah, is al die tijd stervende, als het vierde gesprek plaats heeft, is zij dood. Een maand zijn romans ook zo beklemmend.”

In de briefwisseling, waaraan af en toe ook Kousbroeks toenmalige echtgenote Ethel Portnoy deelnam, komen alle typische Kousbroek-onderwerpen, die ook de hevige belangstelling hadden van Hermans, aan de orde: techniek, (vooral van auto’s, fotocamera’s en typemachines), literatuur (met name Céline), de evolutie-

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—